

ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΕΦΚΗΣ ΠΑΠΑΓΓΕΛΟΥ

... Κι ήταν η πύκνα σ' όλα τόση
που δεν μπορούσαμε να δούμε
ο ένας τον άλλο, που μαζί του
πηγαίναμε χέρι στο χέρι...

(Από το «Τραγούδι των ξυπνημένων ανθρώπων»)

Τόσο είναι σεμνή κι αθόρυβη η παρουσία του, που ακόμα κι εμείς οι φίλοι του το ξεχνούμε. Τόσο σεμνή και καθημερινή, με το σάνταλο και το κοντό παντελόνι τον περισσότερο καιρό, απ' το Μάρτη ίσα με τον Οκτώβρη και με το κασκέτο χειμώνα καλοκαίρι. Ξεχνούμε πως δίπλα μας περνά ο ποιητής Λέφκης, ο μελετητής Λέφκης, ο αγωνιστής Λέφκης, ο αγωνιστής Λέφκης, ο τελευταίος, ίσως, μάρτυρας μιας εποχής τραχιάς και δύσκολης, μα, ωστόσο, αγνής και καθαρής πολύ περισσότερο από τη δική μας.

Ας είναι αυτό το σημείωμα μια απολογία. Ας είναι μια μικρή δόση έναντι στο Μεγάλο Χρέος. Ενα μικρό αντίτιμο για τις τύψεις, που τα μικρά και τα

σα από το σπίτι του, στην οδό Αγίας Φυλάξεως, για να πάω στο Λανίτειο, που μόλις είχε κτιστεί. Και στεκόμουν να θαυμάσω αυτόν τον γεροδεμένο άντρα, που κανε γυμναστική στον κήπο του. «Ως τώρα ακόμα γυμνάζομαι κάθε μέρα. Η γυμναστική είναι συνήθεια, αν μια μέρα δεν γυμνάσεις το σώμα, θ' αρχίσει να τριπελιάζει».

Κανείς δεν μπορεί να φανταστεί πως ο συνομιλητής μας βρίσκεται ήδη στην όγδοη δεκαετία. Κανείς δεν μπορεί να φανταστεί τις κακουχίες, τα βάσανα που κρύβονται πίσω από αυτό το ήρεμο πρόσωπο. Εκτός αν διαβάσει τις «Ρίζες». Μέσα εκεί θα δει λίγα από τα προσωπικά βάσανα, πιο πολύ θα δει τα βάσανα του τόπου, τα βάσανα

Ελλησ Παιονίδου

καθημερινά κάνουν την πύκνα γύρω μας τόση που δεν μπορούμε να δούμε ο ένας τον άλλο...

Μικρή μαθητριούλα περνού-

σα του κινήματος. Χωρίς αυτό το βιβλίο όλοι θάμαστε πιο φτωχοί. Ιδιαίτερα τώρα που και οι τελευταίοι πρωταγωνιστές ένας - ένας φεύγουν...

«Κι αν μέλλεται σου να χαθείς προτού χαρούμε
τα μάτια σου τη νέα ζωή που προφητεύεις,
παρηγορήσου για τις νέες γενιές που θα βλογαούν
όσους πεθάναν για το ιδανικό που διαφεντέβεις».

Και μια και φέτος θα γιορτάσουμε τα 60χρονα του Κόμματος, αξίζει να θυμηθούμε μερικές από τις σελίδες όπου ο Γιάννης Λέφκης περιγράφει το πρώτο συνέδριό του, σ' ένα σπίτι στην οδό Βασιλείου Μακεδόνος 13, στη Λεμεσό.

«Ως τις εννέα το βράδυ είχαμε μαζευτεί 22 πρόσωπα, από διάφορα μέρη του νησιού. Εργάτες, υπάλληλοι, αγρότες, νεολαίοι. Περιμέναμε περισσότερα. Μα για διάφορους λόγους και φόβους μερικά δεν ήρθαν. Αφού περιμέναμε λίγο ακόμα, είπαν όλοι ν' αρχίσουμε. Οχι χωρίς κτυποκάρδι. Μη και κάτι δεν πήγε καλά. Μην κάποιος, είτε απ' έξω είτε από μέσα, μας κάρφωσε και πιαστούμε σαν τα ποντίκια στη φάκα.

Το τραπέζι με τη λάμπα μπήκε σε μια γωνιά κι οι καρέκλες κοντά. Στο κέντρο του τραπεζι-

ού κάθισε ο Βάτης, που με σύμφωνη απόφαση όλων θα ήτανε ο Πρόεδρος της συγκέντρωσης. Κοντά του κάθισαν τα μέλη της Κ.Ε., εκτός από τον Σολιάτη, που κάθισε στο πάτωμα μαζί με όλους τους άλλους.

Ξηγήσαμε στους συνέδρους γιατί δεν υπήρχαν καθίσματα. Κι είπαμε να κάθουνται σ' αυτά που είχαμε με τη σειρά όλοι, για να ξεκουράζονται. Κανένας δεν δέχτηκε. Ούτε κι η νεαρή δασκάλα Κατίνα Τουμάζου (σήμερα γνωστή σαν Κατίνα Νικολάου), η μόνη γυναίκα που είχε την τόλμη να πάρει μέρος στο συνέδριο μαζί με τον αδελφό της Πλάτωνα Τουμάζου, τελωνειακό υπάλληλο. Η Κατίνα ήτανε μια από τις δυο πιο συγκινητικές για μένα παρουσίες στο Συνέδριο. Η άλλη ήτανε ο

Μια παρουσία που μας ενώνει με τις ρίζες

Κοινή Πρωτομαγιάτικη συγκέντρωση Ελλήνων και Τούρκων μεταλλωρύχων.

Η πρωτομαγιάτικη προκήρυξη του 1926

Εξήντα χρόνια συμπληρώνονται φέτος από την προκήρυξη εκείνης της Πρωτομαγιάς του 1926, που την είχε συντάξει ο ίδιος ο Γιάννης Λέφκης, και που ένα απόσπασμα του παραθέτουμε εδώ, τόσο σαν δείγμα αγωνιστικότητας και τόλμης όσο και σαν δείγμα γραφής, σε μια εποχή που μάλιστα τον κόσμο από τη μια ο αναλφαβητισμός και από την άλλη η καθαρεύουσα. Το απόσπασμα είναι παρμένο από τις «Ρίζες».

«Η Κόκκινη Πρωτομαγιά δεν είναι μια γιορτή σαν αφτές που κάνουνε οι αστοί με χορούς και με γλέντια για να σκοτώσουνε τις ώρες της αργίας τους και να επιδείξουνε τον πλούτο τους. Τον πλούτο που άλλοι παράγουνε. Και αφτοί κατακλέβουνε. Η Κόκκινη Πρωτομαγιά είναι η στάση που κάνει κάθε χρόνο η εργατική τάξη για να συγκεντρωθεί στον εαυτό της, για να τονώσει τα νέβρα της, για να πάρει καινούργια δύναμη κι ορμή για το μεγάλο αγώνα εναντία στη βία και την αδικία των πλουτοκρατών.

Αφτή τη γιορτή γιορτάζουμε κι εμείς σήμερα εδώ κάτω, γιομάτοι ενθουσιασμό και πίστη. Γιομάτοι πεποίθηση ότι μια μέρα θα νικήσουμε τη βία και θα επιβάλουμε το δικιο κάνοντας σεβαστά τα δικαιώματα του εργατικού κόσμου στη ζωή. Και θα συντριψουμε την εκμετάλλευση που σαν βδέλα ρουφάει το αίμα μας».

Κιούπης, εργάτης στο μεταλλείο του Αμιάντου, που ξεκίνη-

σε πεζός από τον Αμιάντο μόλις σκόλασε και, κρατώντας μια

χαρουπόβεργα για στήριγμα, κατηφόρισε μέσα από κακοτράχαλα μονοπάτια και «συντόμια», για να μην τον πάρει χαμπάρι κανένα χαφιεδάκι του Κούκουλα και, περπατώντας ώρες, έφτασε τη στιγμή που αρχίζαμε, για να πάρει μέρος στο Συνέδριο, σαν αντιπρόσωπος των εργατών του μεταλλείου.

Τέτιες συγκλονιστικές σελίδες, που δεν χορταίνει να ρουφάει ο αναγνώστης, αποθησαύρισε ο Γιάννης Λέφκης, με στοργή και σοβαρότητα αληθινού μελετητή, του μελετητή που δεν ανέχεται ούτε την παραμικρή ανακρίβεια, γιατί θα χαλούσε τη σημασία των γεγονότων. Κι είναι, ίσως, αξιοθαύμαστο το πως ο λογοτέχνης, ο ποιητής Λέφκης υποχώρησε μπροστά στον ιστορικό, τραβήχτηκε υπάκουα στο δεύτερο πλάνο, δουλιά που θέλει δύναμη, αυτογνωσία και σεμνότητα, γιατί είναι γνωστές οι γλυκές παγίδες του λόγου και οι πειρασμοί «να πεις ένα ψεματάκι, τι πειράζει να κάνεις την αφήγηση πιο νοητευτική».

Το δειλινό ρίχνει μερικές ακτίνες μέσα στο γραφείο του ποιητή, δίνει μια νότα ακόμα πιο ρομαντική στους παλιούς τόμους, που σκαρφαλώνουν ως πάνω στο ταβάνι. Το ποτήρι με το κρύο νερό και το γλυκό του κουταλιού, ο καφές, εκείνη η έντονη μυρωδιά παλιού, κάτι σαν ξεραμένα λουλούδια, το λευκό κεφάλι του Λέφκη, η λεπτή σιλουέτα της γυναίκας του, που εμφανίζεται και χάνεται πάλι ολότελα αθόρυβα, σχεδόν σαν όραμα, σε πείθουν πως βρισκεσαι κάπου στη Λεμεσό του είκοσι, του τριάντα, του σαράντα, το πολύ του πενήντα. Η αργή, καθαρή του κουβέντα τόσο ανακουφιστικά απλή που σβύνει όλους τους θορύβους των τροχοφόρων, που κυνηγούνται στον πιο πολυθρόνο δρόμο της Λεμεσού. Και ξαφνικά, εκεί, στη μέση της δεκαετίας του ογδόντα, στη μέση του θεόρατου και τραγικού «αν» για την ανθρωπότητα, ένα λαμπερό κλικ μέσα στη συνείδησή σου σου λέει πως το σωσίβιο είναι οι ρίζες. Αγγιξε τις όσο υπάρχουν, κρατήσου απ' αυτές, για να μην τις αφήσεις να χαθούν.